

Co čteme a jak píšeme.

Rádi se přizpůsobujeme modernímu vlivům, podléháme požadavkům, jež doba přitomná na nás dává, ve svém domácnostním, odborném i společenském zájmu a tak se také vyzvíjejí. Je poměrně vřec čteno, nelli jsme čti ve staré vlasti. Američan bez novin nemůže si ani člověka představit. Práce novin českých pak již několikrát byla oceněna, škol jejich na této půdě volně uznán. V mnohem chybily, však i v mnohem prospěly. Podávají v listech látku přibližně k lidu vyspělosti a jeho obzoru, přiblížili se k němu, jest práce záslužná — ten lid pak více ještě přilne k novinám, ježtá více bude čísti. Někdo libuje si v bezmyšlenkovém povídání, druhý sáhne raději po románu v slušném slohu a obsahu, jiného baví lépe články o literaturě, co zatím tam toho častá politická neméně poutá. Ale tolik jest jisto, že časopis každému téměř mezi námi již nezbytnou stal se potřebou, ba co dříve, pravou krmí duševní, osvěžující a běda těm, již sloupce listu poučují a milé zábavě určené poskytnouť tlačením, o němž darmo bylo by mluvit, ježtá nízkým hanobitím krmí čtenářstvo.

Otázku sblížití lid s opravdovým pením skutečné i morální ceny, jež neznačí ohledu dovede nepokryté náhledy své pronášeti a je také hájiti a odvrátiti čtenáře hlavně od hnušných výrobků pachatelů krvavých románů, velmi šťastně pomáhá řešiti nyní ve všech téměř literaturách převládající realistický směr.

Vidíme to i v ohromných úspěších, jakými se po celém světě i v nejširších vrstvách téměř romány Turgeněvy, Tolstého, Daudetovy, Dostojevského, Dickensovy atd. Nemyslete si, že prostému lidu lichotí četky, jimiž romantičtí romanciéři a dodavatelé velikých románových přeloh okrášlují své vylhané, zidealizované postavy nyní že je to ještě dosti obstojná lektura pro sentimentální lidinky nebo romantické bloudy, ale než jinak literatura tohoto druhu pozbyla již daleko své účinnosti velice. Náš řemeslník, obchodník nel o farmář rád čte, to víme, a také víme, že u něho největší obliby nalezne kniha, která ho neobelhává. Jest znám úspěch "Babičky", knihy to, ježtá pro naši realistickou literaturu má skoro takový význam, jako pro ruskou "Mrtvé duše" Gogolovy, ježtá právě počínají vřebázeť v novém překladu. "Babičku" v anglickém překladu ocenily i listy anglické, proč tedy sahají dnes již ku pracem pochybné ceny? V poslední době stal se mnohý potěšitelný u nás obrat k lepštmu.

A což teprvé až se budeme moci před tvář ciziny vykázati knihou jakou budou dojista české dějiny v rouše anglickém, nepsané Američanem Vickersem, ježtá v době nejkratší již vyjdou. Tu teprve mnohému cizinci oči otevřeme, tu teprve můžeme říci, že máme opět co čísti, že víme jak čísti, aby tím větší byl užitek z toho co jsme čtli, aneb o rozšíření čeho jsme pečovali měli. Tolik o knihách a nyní k novinám naštm, jímžtá tu a tam vytýká se v prvé řadě špatná mluvnice. V tom se shoduje i.e. avšak inozit již přechásto obrací se proti spůsobům v novinách našich, tu i onde vycházejících, zapomínají úplně, jaké obtíže dlužno přestát, nežli list vypraviti lze. Nedá se upříti, že by mnohé opravy i v tom ohledu se provésti mohly, kdo však zná poněkud zimní chvat s jakým noviny dnes se tvoří, omluví zajisté lecos, třeba vše promítnouti nemohl.

Není divu, že věci té mnohý si povírně v listech našich, neboť zejména zde v Americe jsou české noviny i pro nejudnější dělnská přístupné, čtou se pilně i v chudob-

ném přibytku, předčítají málodělní konafce škol mnohí, pokud nezachování nášeho se týče, velice důležití. Jinde čtou se a kritizují, jinde opět trháji, aneb pod kolédu podkládají. Inu, jak kde! Tolik jisto jest, že český list rozšířen dosáhl mezi lidem svým veliký, noviny čte za našich dnů každá a mnohému jsou "denštm", neb "úředním" chlebem a také těm, již často na ně hubují, jsou "čtívm" nejšťastějším, třeba již, ti mnozí anglický, neb jiný list si přefčítati dovedli, sáhnou konečně přece jen po českém, "aby zvěděli, co ten tomu asi říká."

Mínale stěžoval si kdosi, že poměry českého novinářství nejsou tak skvělé, aby navzájem se postrlali a hanobili, bavíce takým čtívm čtenářstvo, jehož jen skrovňá třtina o veliké, polobné "projevy" dbá; jiný opět stěžoval si, že ti novináři naši přý málo, staré, dobré spisy české čtou z toho pak přý ta mnohá nepřelátná rčení a nečeské konstrukce v listech našich pak se jeví. České listy dosud žádný zvláštního oprávece vydržovali si nemohou, jednak pro přílišný náklad, jednak při rychlém vyrábění novin, zvláště denních a při chvatné práci to přimo nemožné. U týdeníku mohlo by býti lépe, tu poměrně sil opět jest málo a chvat jest rovněž veliký, jako při každé práci v Americe vůbec. Naproti tomu bylo uvedeno, že ani tento chvat není dostatečnou omluvou v některých případech jednotlivých, zvláště pokud se týče mluvnických a slohových nestvár a nímž často se setkáváme, víme, že jsou to prožluklé "potvůrky", a nežli se nadějeme máme je v listě opět. O chybách sazečských marně mluvit, byly a budou vždy největším souzením redaktora, na jehož vrub pak připíše se každé skomolení, každý přechmat, jenž někdy ovšem jest — důkladný. Šotek sazečský nedá si poroučeti a způsobil již mnohou neplech, tolik známe, vzdor tomu však považujeme za svou povinnost i v chybách ty upozorniti, k vůli uvarování, kde jen trochu se dá. O rozdělování vět, ježtá zvláště ctybné bývá, daly by se celé knihy napsati. O příklady nebyla by věru nouze. Co ale souditi máme o "květech" jako na příklad tyto: že "vlak se vyšnul s kolejí k vůli zlámané nápravě", nebo že "návrh není přijatelný" — že taková resoluce jest "připustná", že "pozdatali hraběte Jindř. z Martinic dostali telegram soustrasti od hraběte Taaffeho", nebo že "byl poslanec dr. Grégr napomenut od kníže Jiří z Lobkoviců", kdezto "hrabě z Koucí z omluvil se chursvostí" atd.

Poněvadž hlavné výtky dějí se z většiny našim listům česko-americkým vybrali jsme, jak viděti ukázky a příklady z listů českých, jež pravými jsou vzory taktéž i některým listům česko-americkým, nemluvě ani o mnohých menších listech krajinských ve vlasti staré vycházejících. A což teprvé, kdybychom poukázati chtěli na "romantický" ten výběr zpráv o Českých zahraničních a Českých amerických pak zvláště. Také v tom ohledu jsou v Čechách ještě hodně pozadu, vyjmaje několik pokusů v době poslední, z nichž všechny zrovna se nepovedly. Kolik máj novináři v Čechách, u pramenů poučení se nalézající, lepších výhod novinářů našich, aby opravy zjednali, a přece vykalyjí se tam všeliké nestvůrky. Rukopisy patrně na základě pozdních zpráv zdělané a od pisatele již nečtené do tiskárny přijdou, aby za rána v čas učeným i neučeným čtenářům do ruky se dostaly. A což teprvé zde, práce se horem pádem, látká čítací na palce se měří, škrtá, trhá dle místa a v týdeníku opět vše dle okolností a směru rozdílné se přispůsobuje. Známe to, ale právě že toho známe, přáli bychom si nějaké opravy, ježtá při trochu přemýšlení snad přece vynajiti by se da-

ly. A tu máme na zřeteli hlavné chyby větš, lehkovázně a lehkomyšlné opravování, nehledet na sloh a mluvnici a vynecháet nejen slov jednotlivých ve větách, ale celých vět, ba někdy i odstavců.

Abý zjednali se nějaké opravy, volají jedni chopte se "brusu", odporučují ten, druzí pak onen a nemohou zvláště "Brus matiční" pro novináře vyschváliti, ovšem v mnohém mohli by prospěti, pochybojeme však, že cesta to jedině pravá, náprava loží se hloub. Ostatně úsudek jistého znalce českého vjborně se o věci této hodí. Týž opíraje se o matiční "Brus jazyka českého" vykládá o spůsobu psaní osobních jmen, dále skloňování jmen cizích, nájme románských, ukázal pro příklad na různost skloňování jmen odstouplého presidenta republiky francouzské, které v jednéh novinách mělo v genitivu Grévyho, v jiných Grévyys, ano uvedl též jako monstrum nevědomosti skloňování Gladstonho! Bylo ovšem jaksi o omluvu novinářů také uvedeno, že učenci sepisující "Brusu", mnohdy sami vedou spory o některých věcech gramatických, jako na příklad o tom, máli se skloňovati slovo "jejt" čili nie; jedni jsou pro skloňování, jiní dle staročeského způsobu proti skloňování. Učenci máj ovšem mnohem více času, než žurnalisté, aby pilováním a přehlížením několikerým ze spisů svých vymýtili chyby mluvnické i slohové a přece se jich vystřelí nedovedou: Jakž mohou tedy žádati bezchybnost od novináře s horečnou rychlostí pracujícího? Tak soudí v Čechách, ale zde ani takto se neoudí, na jedné straně příližné požadavky se kladou, na druhé v pohodlnosti se hřeší, a právě proti této pohodlnosti čelí řádky tyte

ROZNÉ ZPRÁVY.

Debata o válečné loďstou ve sněmovně anglické skončila vítězstvím Gladstonovým, neboť návrh, býv. konserv. ministra vojenství Hamiltonu, v němž se vládě přikazovaly s ostnem pokárání rychlejší a rozsáhlejší stavby loď, byl odmítnut většinou 36 hlasů. Mnozí poslanci liberální hlasovali však proti návrhu tomu jen pro formu jeho, obávající se, že by Gladstone po přijetí návrhu toho byl nucen odstoupiti. Avšak i v samé liberální straně nalezl se muž, Karel Wilke, kterýž projevil obavy, že by anglické loďstvo v přístí válce ruskému a francouzskému loďstvu neodolalo. Poukázal zvláště k tomu, že francouzské středomořské loďstvo jest silnější než anglické loďstvo na Středním moři i v přítívu la Manche dohromady. V tom jest přý nebezpečí velké katastrofy pro Anglii. Hluboký dojem spůsobila řeč Chamberlaina, kterýž pravil, že život a bezpečnost Anglie závisí od milosti sbratřeného s Francií Ruska.

Proces s aktionistami důstojníky francouzskými Delgony a Delquayem před říšským soudem německým v Lipsku jest ukončen. Jak již bylo sděleno, odsouzeni oba mužové v Kielu v létě přistiženi na 6. a na 4 leta na pevnost; veškerý materiál u nich nalezený má býti zničen. V důvodech k rozsudku se praví: Obžalovaní mohli při svém postavení u gen. štábu francouzského námořnictva nahlížeti do map německého pobřeží a jeho opevnění. Sexuální nedostatečnost map těch, i umluvili se společně, že zjednají materiál ku doplnění map těch. Předložili plán svůj předatavěm, kteří ho schválili. Od nich obdrželi také obnos potřebný k účelu tomu, totiž 4400 fr. Instrukce jim udělená zněla v ten smysl, na zemi žádných plánů nezhotovovati a žádných úředníkův nepodpláceti. Prostřednictvím jednoho attaché u francouzské-

ho vyslanectva v Londýně najati anglickou loď i pluli nejprve k ostrovu Borkumu, k črti Enle, ke Cuxhavenu, Helgolandu a konečně vpluli do kielského přístavu, vládě na své lodi výkroky pobřeží a opevnění hotovíce. Jejich vyzvědačská práce nabyla velikého rozsahu. Rozsudek, jenž označuje obžalované za osoby velmi inteligentní a chytré, shledává polehčující okolnost v tom, že títo učinili jednáním svým prospěti své vlasti a že úmysl svůj pojali dříve ještě, než nový — ostřejší než starý — vyzvědačský zákon německý jest vydán. Přitěžující okolností jest dle rozsudku zvláště veliká nebezpečnost jednání obžalovaných a velký rozsah jejich vyzvědačství, pročž jím nebude vyšetřován vazba od tratu odpouštěna. Tak ztí rozsudek. Není vyloučeno, že tíž poraže ještě k diplomatickým třenoím mezi Francií a Německem. Německý zákon stanoví na tento druh vyzvědačství vazbu na pevnost na pod dvěma lety a jen zvláště lehkých případech na pod 6 měsíců. Francouzský zákon připouští to, jedli o aktivní důstojníky, i trest smrti. V Německu odsouzeno bylo v posledních letech 9 vyzvědačů — Dáču, Poláků i Němečův — celkem na 90 let do vazby (z čehož 30 let na pevnosti).

Válečný materiál armády francouzské reprezentuje teď cenu 2 miliard 457 milionů a 378,601 fr. dle odhadu, kterýž sice již před lety započal, jehož výsledek ale teprve nyní byl oznámen. Oproti odhadu z let osmdesátých svýšila se cena o 19. milionů o to hlavně při materiálu dělostřeleckém, zdravotnickém a oděvnickém.

Ant. Hajn, žurnalista a redaktor úředně zastavené Neodvislosti, jenž jak známo, po 3 měsíce trávil ve vazbě pražského trestního soudu, obviňován z různých politických zločinů, byl dne 22. pros. o 6. h. več. na základě usnesení poradní komory z vazby propuštěn. Právní zástupce jeho dr. Baxa složil za pana Hajna v depositě trest. soudu kauci v obnosu 10,000 zl., již poradní komora za propuštění určila a v právo du známých svých a chotí odjel pan Hajn do svého přibytku. Před zadním vchodem novoměstské radnice shromáždil se k 6. h. čtený zástup obecnstva, jenž stráž rozháněl. Během ne celých 10. h. sehnali přátele ostatních vězněných kolegů p. Hajnových hotovost 80,000 zl. a splnomocnivše dr. Černošského, podali žádost poradní komoře zemského soudu za propuštění ostatních politických vězňů pp. dr. Rašna, St. Sokola a žurnalisty J. Škáby. Poradní komora ustanovila sumu propuštěného na 10,000 zl. za každého z: jmenovaných a když dr. Černošský v hotovosti u soudu okamžitě tento obnos složil, propustila všech ny jmenované z vyšetřovací vazby jménem p. Mišovského, jenž byl uvězněn pro záležitosti Omladiny složil jeho právní zástupce dr. Schuer kauci 500 zl., za p. Schreckera dr. A. Just 1000 zl. a poradní komora propustila také Mišovského a Schreckera z vyšetřovací vazby. Téhož dne byl také propuštěn z vyšetřovací vazby Jindř. Peoutka k zakročení obhájce svého dr. Klimenta, když byl tento do depositu zemského soudu trestního poradní komorou stanovenou kaucí v obnosu 500 zl. ve státních papírech složil. Všichni ubrali se k rodinám, aby v kruhu jich trávití mohli štědrý večer.

Hrozivá opatření Německa na belgické hranici. Zřizování stálého vojenského tábora německého u velonského městečka Malmédy, těsně na hranici belgické vzbudilo, ve vojenských kruzích znepokojeň. I přetráská se v nich živě, co činiti proti tomuto hrozičtmu nebezpečí. Neboť zřízení vojenského tábora německého v těchto místech nasvědčuje to-

mo, že Němci se přičti váky s Francií chtějí vytrhnouti proti Francií plus území belgické, aby tak oběhli nepropustný témět pás francouzských pevností na hranici česko-lotyňské. Nebazpouť hrozí tu zvláště Lutych, kterýž jest od Malmédy jen 60 kilometrů vzdálen, tak že by snadno mohl se octnouti náhle v rukou německých. Poněvadž však Francouz nepochybně na německé opatření odpovědí zřizováním podobného tábora vojenského v Givetu, staré to pevnosti na Mosu, kdež francouzské území daleko do belgického území vybíhá a odkudž by belgické město Namur taktéž Francouz ihned po vypuknutí války obsazeno býti mohlo, jest možno, že by jevitěm bojův mezi Francií a Německem bylo belgické území mezi Namurem a Lutychem. Za to by se Belgičané ovšem zvdovili poděkovali. Proto, aby se možnost té předěho, naléhá se nyní v Belgii na to, aby konečně zavedena bylo i tam všeobecná povinnost branná, ježtá umožnila zřízení operační armády o 250,000 m. Belgické kruhy vojenské míní totiž, že jen potom, když by Namur a Lutych obsazeny byly posádkou o 100,000 mužů celkem a když by nad to polní armáda o 150 tisíc mužů byla pohotová, že jen potom bude možno uhájiti s úspěchem neutralitu Belgie.

Veřejnost vojenských soudův v Bavorsku. Málokrterý stát evropský, třeba útvarní, má zákonem stanoveno, že i sama líčení před vojenskými soudy musí se konati aspoň z části veřejně. Avšak i v Bavorsku, podléhajícítm stálc vše nátlaku pruskému, zákon ten v posledních dnech byl — nezachováván, zvláště při líčení se socialistickým poručkem Hofmeisterem, kdy celé líčení i při čtení rozsudku, bylo za tajné prohlášeno. Následkem toho podal liberální poslanec Wagner v bavorské sněmovně poslanecké návrh, aby v zájmu veřejnosti vojenského řízení trestního vojenského trestního řádu autenticky jen tak byl vykládán, že, a i to výmínečně, může býti veřejnost líčení vyloučena jen od počátku výsledku až na konec průvodního řízení, tak že aspoň čtení rozsudku i jeho důvodův vždy musí býti veřejně. Jmenem klerikálův vyslovil se poslanec Lerno rozhodně pro návrh. Ministr vojenství Asch žádal některé změny ale sněmovna přijala návrh ten hlasováním dle jmen. Jest to protest proti nátlaku pruskému na Bavorsko, aby toto veřejnost řízení vojenského vůbec na pro-to odstranilo.

O dr. Podlipném, starostovi Českého Obce Sokolské, jenž zvolen byl i. náměstkem starosty měst pražských přise klerikální "Čech" v Pruze takto: "Při slavné instalaci nového p. starosty v hlavním chrámě týnském nemalé vzrušení spůsobil první náměstek tím, že při slavné mši svaté po přijímání odmítl políbení sv. kříže (osculum pacis), kterýž dle mešní liturgie podává se k líbáním laikům. Když totiž subdiakon přiblížil se i k němu se sv. křížem podáváje mu jej k líbání, dr. Podlipný udělal rukou pohyb odmítavý. Když v domění, že učinil jen tak z jakési roztržitosti, podal mu kříž po druhé, nyní však oběma rukama učinil pohyb odmítavý. Jest to zajisté v dějinách pražských primátorův případ první, že by byl náměstek kterýž něčeho podobného učinil. I když Praha byla husitskou, přijímal primátor měst pražských s konšely "osculum pacis" s největší úctou. Toto mluví nade všecko a zasluhuje, aby na věčnou paměť vepsáno bylo do dějin primátorských." Páni, kteří změnili se také, jako změnily se náhledy a názory lidí, nesmí vytýkati dnes někomu co zavinili sami. Vždyť dnes tuze málo dovídáme se o vlasteneckých kněžích, dnes páni znají napřed papeže, Řím, hierarchii, církev a potom šlechtu atd., v řadě pak teprve poslední vzpomínají na lid. Ký tedy div, že lid odvrací se od jich učení. Jak zasel, tak klidí!